

УДК 63, 631.1

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ СІВОЗМІНИ

Богдан Заїка

Національний авіаційний університет, Київ

Науковий керівник – Роман Третяк, к. е. н.

Ключові слова: землеустрій, сівозміна, динамічна сівозміна стале землекористування, охорона земель, охорона ґрунту.

Сівозміна – це чергування сільськогосподарських культур (і пару) у часі і на території згідно з науково обґрунтованими для певних культур нормами періодичності, що базуються на особливостях біологічної взаємодії культур та впливу їх на родючість ґрунту [1].

У сучасному землеробстві з поглибленням процесів спеціалізації та концентрації виробництва роль сівозмін зростає. Ні добрива та зрошення, ні пестициди, що застосовуються при вирощуванні сільськогосподарських культур, не дають можливості повністю позбавитись від бур'янів, шкідників та хвороб. Більше того, чим краще удобрюються, зрошуються земельні угіддя, тим сприятливіші умови створюються для розвитку бур'янів і хвороб. В умовах військового стану застосування пестицидів і добрив та агротехнічних заходів ускладнюється, а зниження врожаю багатьох культур за відсутності сівозмін є наслідком одностороннього використання поживних речовин ґрунту, накопичення в ньому шкідників і збудників хвороб, а також різних токсичних речовин - продуктів життєдіяльності рослин і ґрунтових мікроорганізмів.

Для Уряду та суспільства в умовах воєнного стану продовольча безпека держави набуває критичного значення, що вимагає усіх доступних засобів щодо підвищення ефективності використання сільськогосподарських угідь для забезпечення інтенсивного аграрного виробництва. Встановлені для мирного часу процедури обмежень і правил землекористування, потребують часу на ухвалення низки послідовних рішень розпорядниками земель та реєстрації у відомостях Державного земельного кадастру. Частина земель після звільнення від окупанта потребують оцінки та рекультивациі.

Крім того, в умовах воєнного стану, коли Державний земельний кадастр, Державний реєстр речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень не функціонують, а також не надаються адміністративні послуги. Також землеустрій та дотримання сівозмін в умовах воєнного стану є надзвичайно складними для контролю землекористування, яке фактично унеможливується під час бойових дій. Зокрема, орендар в таких умовах може нехтувати правилами та обмеженнями. У зв'язку з цим Сівозміна може стати фінансовим та економічно доступним

інструментом підвищення ефективності використання наявних земельних ресурсів і принести додатковий прибуток за рахунок землеустрою і обґрунтування проектних рішень.

У статті 52 Закону України «Про землеустрій» визначено вимоги до Проекту землеустрою, що забезпечує еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь. Зазвичай у мирний час організацію землеволодінь та землекористувань з виділенням сівозміни, виходячи з екологічних та економічних умов, визначення типів і видів сівозміни з урахуванням спеціалізації сільськогосподарського виробництва. Однак ризики та вимоги законодавства щодо військового стану [2] вимагають нових швидких і обґрунтованих рішень.

Ми вважаємо, що тут землевпорядники та агрономи мають застосувати моделювання динамічної сівозміни – сівозміни, яка забезпечує чергування культур в часі з врахуванням культур-попередників. Методичні рекомендації [1] передбачають такий варіант для фермерських господарств в умовах змін розміру землекористувань, що передбачено умовами військового стану.

Хоча сівозміна вимагає значного планування, вибір культур повинен відповідати ряду фіксованих умов (тип ґрунту, рельєф, клімат і зрошення), а також умови, які можуть різко змінюватися (погода, ринок, робочі сили). постачання) [4]. Таким чином, нерозумно планувати посіви на роки вперед. Неправильне виконання плану сівозміни може призвести до дисбалансу складу поживних речовин ґрунту або накопичення патогенів, що впливають на критичну культуру [4].

Наслідки неправильної ротації можуть зайняти роки, щоб стати очевидними навіть досвідченим ґрунтознавцям, і стільки ж часу може знадобитися, щоб виправити. Тому документація із землеустрою забезпечує якісний перехід до динамічної сівозміни.

Висновок

Сільське господарство потребує охорони земель і ґрунтів для виробництва їжі та забезпечення продовольчої безпеки. Однак не всі форми сільського господарства однакові: природоохоронне сільське господарство базується на виборі одного з трьох принципів: 1) застосування технологій збереження родючості ґрунту, 2) використання агро-культур для придатних і допустимих для вирощування за відсутності добрив та засобів захисту рослин; 3) сівозміна для забезпечення сталого землекористування. Щоб забезпечити його переваги, важливі роль і досвід основних союзників: агронома, землевпорядника і фермера, який найкраще знають технології вирощування сільськогосподарської продукції, що забезпечує охорону сталого землекористування та охорону родючості ґрунту. Лише еколого-економічне обґрунтування в проектах землеустрою забезпечить стале землекористування фермерських господарств під час військового стану.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства аграрної політики України та Української Академії Аграрних Наук від 18 липня 2008 року N 440/71 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оптимального співвідношення сільськогосподарських культур у сівозмінах різних ґрунтово-кліматичних зон України».

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24 березня 2022 року № 2145-ІХ.

3. Третяк А.М., Третяк В.М., Третяк Р.А. Землепорядне проектування: впорядкування землеволодінь і землекористувань та організація території сільськогосподарських підприємств. – Навчальний посібник / А.М. Третяк, В.М. Третяк, Р.А. Третяк // Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС: 2016. –159 с.

4. Джонсон, Сью Еллен; Чарльз Л. Молер. Сівозміна на органічних фермах: Посібник з планування, НРОЕС 177. Ітака, Нью-Йорк: 2009.